

Ki Dak Thoh næ Puræ hei Ktienpnar

Da U Rignoma Rq. Lalpo.

Ki Dak
Thoh næ Puræ
Hei
Ktienpnar

Da U Riquoma Rq. Laloo

© Copyright

Published by:

Yadalada Film Production Pvt. Ltd.

Kdoh Hati Dulong

Jowai - 793 150, Jaiñtia Hills

Meghalaya

Ph. No.: 9089174555 / 9856293364 / 9862320628

11-1483

Don Bosco Press

Don Bosco Technical School

Shillong - 793 003

CONTENTS

1. Chikyntien-Arkyntien	5
2. Kyntien Na U Nongthoh	7
3. I Pynwandur ĩa ki dak thoh	9
4. Ki dak thoh thymme.....	10
5. Kammon u Pynemkām ĩa ki.....	11

CHIKYNTIEN-ARKYNTIEN

Ka ktien toh ka luti wa ka jaitbru pynioo ko wei pynneh pynsah ko ia ka kolchor iong i dae. Lada i ktien Pnar iwa klam i katni u neh i du hei klam donhi, dawpoi i poi ipor wow mylliñ i dei wow tynnaeng i iei iong kiwi; kamtae ini i pyrchang iong u ma Riquoma Rq. Laloo wa pynioo sakhiat u wa maia u ici iong i dahi i ktien i thylleij weiwa em u i kitkhlieh wow pynneh pynsah ki hei thoh hei tar. U ma Riquoma da ialeh u heini wow pynche ici sur iong ki dak kiwa oo da pynemkam u na ki kattu katni ki dak Roman kiwa toh ha kani ka juk Computer. Nga dadep purae dadep sylli bha o ia kani ka kot khian kawa nga chem o wa u nongthoh sakhiat da pyrchang u wa kammon u pynche nae pynsñiawthooh iow ie i u purae nae kynnoh ia ki dak kiwa oo da pynwandur u, neibhah wa hei ktien Pnar hi, em ki rukom surkynnoh wa pher wapher ha ki dak. Kam ka Jaitbru Pnar toh u sñiawngooh sñiawsarong i wa em ki khynroo kiwa pyrkhat jngai nei bynta wow neh u sah i ktien i thylleij iong i, nga sñiaw o toh u kitbok kitrwiang iow ma Riquoma iow nangtia u chakhmat ha kiwi tawan ki kam leh nei bynta ka Jairbru iong i. “To iow ioh chooh chooh u ka bor pyrkhat ka wow wanrah sakhiat iow soh uwa ka mynried ka Ri Pnar iong i u pynemkam ko teiñ

**la pateiñ. Ngait skem o wa ki nongpurae deiwow
ap wow ioo haroh ki ha ka CD kawa booh lang ha
kani ka kot u ioh myntoi bha ki wei wow e jingmut
ki lada sñiaw emkam dei jingthoh iow nangpynbha
chooh chooh. Ma Riquoma tia cha khmat, to u Blai
Kynrad u emlang u wa me ha ki kam mi waroh.**

Chihajarngooh

**Dr. Sylvanus Lamare
Principal
St. Edmund's College
Laitumkhrah, Shillong, Meghalaya
(M) 9862097716**

KYNTIEN NA U NONGTHOH

Ha chwa wow e o ia ki kyntien, nyingkongdooh e Ngooh o iow **Blai Kynrad** wa da wai u ia nga ia ki laad ki luti hadooh wa ie o`u pyndep ieiwa mut wa mang o.

Kattu katni snem nachwa ioh o`u purae ia ka kot rwai iongpnar wa dathoh da pynmih da u woh **Albin Pariat** kawa nadooh u snem 1937. Kani ka kot da pyn pyrkhath ko ia nga wa nadooh nynde ki wahch nae ki manchwa longchwa chynna jngai ki ieiwa emkaam wow pynneh pynsah iei ktien iong i dahi hei thoh hei taar ha ka puron ka puthi. Tea, i wa nang pynkhlan chooh chooh iei sñiaw iong nga toh iwa mih ka Seiñ wada thwat wada iah luti da u wahch **Dr. Barister Pakem** ha u snem 1977 wa pyrtuid *“Ka Seiñ I Ktien wei Thoh Jaiñtia”* kawa i imsngi iong ka toh ha ka nongrim kawa ong *“Im I Ktien Im Ka Jaitbru”*. Kini ki kyntien daman ki ha nga hi samen kam ki kyntien *kyrsu- kyntu* ia nga wow thooh o ki laad ki luti kammon wow pynmih nae wow ioh ia ki dak thoh dak purae hei ktien pnar iong i dahi. Kamtae hadien wa da khynjoh ktien o da ki chithi cha ki kattu katni ki wahch kam cha u Rev. Dr. E.R Tongper, Wh. O. R. Challam, Rev. C. Laloo, Dr. Sylvanus Lamare, Wh. H.H. Mohrmen, Dr. Shobhan Lamare, Kong C. Slong daioh o ia ki kyntien ebor e mynsien ieini i angnood iong nga wow lai o cha khmat, tac, raikut o wa la kammon kammon u pynmih o heibor sñiawthooh heibor chemphang i iong nga ia ki dak thoh dak purae hei ktien pnar. Chooh chooh i burom i sñiawngooh i iong nga ia u **Dr. Sylvanus Lamare**, wa nadooh ka sngi wa iachem o wa oo, thooh u ki laad ki luti kammon wa i angnood iong nga u man i iwa

krehkaam deiwa pynchyiap haroh u ia ki dak pnar thyme, kamtae da pynmih o ia kani ka kot kawa e pyrtuid o **“Ki Dak Thoh Nae Purae Hei Ktien Pnar”**, kawa ngait o wow ioh ko iei kyrchaan wa iei e jingmut na ki liang waroh neibhah wow im i ktien iong i kam ka jaitbru womtoh dukat hei klam i khana ha ka puron ka puthi leh.

Han kattae ileh, i burom u lai i cha u Pa iong nga u **S. Quotient Sumer** u wa kdaw ia nga ki luti wabha hei jingim iong nga nadooh wasdang; e ngooh o ia ka Bei wa ki paiu para iong nga; ka Kurim wa ki khon kam-joooh leh ki ma kiwoh kiwa emlang wa nga ha waroh ki liang hei jing im iong nga iow ie o u tia cha khmat ha ki kaam wabha. E burom haroh o ia u Richard B. Uriah, u Dr. Michael Buam, ma M. Gashnga, ma Dawmanchooh Lamar, ma H.H. Mohrmen, ma Sajeki Passah, wa ka Wariya R. Lato kiwa iarap wa nga ha ki kattu katni ki kaam.

Khatdooh chwa wow pynkut o, e khublei kyllum iawarohlang ki nongpurae, ki nongthoh nae e khubor, ia kiwon kiwon ki wymie o’u khoh heini kiwa embyntalang wa kiwa pynemkaam ia kani ka kot dei wow ong o **“To pynemkaam ia ki iong i dahi ki Dak iow Im i Ktien Im ka Jaitbru iong i”**. Tae nga, ha kani ka kot da ialeh o katwa ie wa lah wow pynche iei jingmut wa i kynnoh iong u wi pow wi u dak deiwa boohlang heini wa ka **Video CD** iow rap suk nae smat u ie ia ki dak; heiijooh ipor nga leh u sdang o u thoh iongpnar da kini ki dak nadooh myntu hadien wa dadep pyllait paidbah ia kani ka kot.

Mr Riquoma Rq. Laloo

I Pynwandur İa Ki
DAK THOH
Næ Puræ Hei Ktienpnar

a ā b k ch d

e æ ƚ h i

ï j l m n ƚ o

ō p r s t u

ũ w y

Ki dak pnār waroh em ki kamwa 27(ārphawynñiaw) tylli. Na pyrdi kini ki dak em kiwa thymme kiwa phi ki nonpuræ jan tuklar bha phi u pynemkām ki. Kamtæ. ïaleh o’u pynche ïaphi kamni hawah :

Ki thymme toh : ā; ch; æ; ŋ; ŋ̃; ō; ã.

Kammon u puræ næ kynnoh ïa ki ?

ā — uni toh u ‘a’ wajronj. I’m haroh ki ‘a’ wow kynnoh tkut kam u ‘a, em wan kiwa kynnoh deiwa rap rah kam u a’.

ch — u kynnoh ïowni u dak toh ïajan bha wei kynnoh “cho” taj u pyntkut ïci kynnoh.

æ — uni u dak uwa thoh i deilanj u ‘a’ wow ‘e’, katni won u thoh i uwi don .

ŋ — uni u dak toh u ‘ng’ ha ki dak khasi wa kynnoh i eng.

ŋ̃ — uni u dak toh u ‘ñ’ u wa em ha ki dak khasi; katwa ïowni wan u kynnoh i ‘ñio’.

ō — uni toh u ‘o’ wajronj, heithaw u thoh artylli ki ‘o’ u thoh noh du uwi.

ã — uni u dak u wympu jooh em u thoh i; u kynnoh kamwa kynnoh ïa u ‘u’ tang dei kdup ktien.

Kammon u Pynemkām ĩa ki

a

– u thoh ĩowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“almari” ; “aḡnōd” ;
“antād” ; “sahram” ; “dak”**

ter ter wa kiwi tawan.

ā

– u thoh ĩowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“kām” ; i pyrtuij “Rām” ;
“Sām” ;
“Sahnām” ; “ĩām”**

ter ter wa kiwi tawan.

b

u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“burom” ; “batai” ;
“bhah” ; “bōhnām” ;
“bōnkām”**

ter ter wa kiwi tawan.

k

– u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“ksoh” ; “kyntu” ; “kyrchan” ;
“khut”**

ter ter wa kiwi tawan.

ch

– u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

“chān” ; “chdōh” ;

“chukor” ; “cha” ;

“chkæh”

ter ter wa kiwi tawan.

d

– u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“dustur” ; “damok” ; “diah-
mai” ;**

“danda” ; “dwār”

ter ter wa kiwi tawan.

e

– u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

“ewan” ; “embhah” ;

“echwa” ; “elan” ;

“emsalon”

ter ter wa kiwi tawan.

æ

u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

æ” ; “tæ” ; “puræ” ;

“slæk” ; “chakæ”

ter ter wa kiwi tawan.

ŋ

– u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“ŋa” ; “ŋait” ;
“ŋam” ; “ŋiah” ; “ŋiat”**

ter ter wa kiwi tawan.

h

– u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“hukum” ; “hiar” ; “hamran” ;
“hima” ; “hem”**

ter ter wa kiwi tawan.

I

– u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“i bhah i bynta” ; “bian” ;
“imlan ” ; “ki” ; “hiar”**
ter ter wa kiwi tawan.

i

– u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“ioŋ” ; “iām” ; “iah” ;
“iarwai” ; “iōsuk”**
ter ter wa kiwi tawan.

J

– u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“jnan” ; “jñiar” ;
“jñut” ; “jōrslap” ;
“jynjar”**

ter ter wa kiwi tawan.

I

– u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“liwan” ; “laikreh” ; “leh” ;
“lat” ; “luñ”**

ter ter wa kiwi tawan.

m

u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“man” ; “maïa” ;
“miat” ; “moina” ;
“maham”**

ter ter wa kiwi tawan.

n

– u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“neini” ; “naŋku” ; “nohjhep” ;
“nāi” ; “niam”**

ter ter wa kiwi tawan.

n

— u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

“**ηia**” ; “**ηiaw**” ;
“**ηiām**” ; “**sηiaw**” ;
“**ηiaηlon**”

ter ter wa kiwi tawan.

O

— u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

“**onphi**” ; “**son**” ; “**o ha o**” ;
“**toh**” ; “**lato**”

ter ter wa kiwi tawan.

ō

– u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“thōh” ; “ō wow da” ;
“sōm” ; “dōh” ; “bōhtein”**
ter ter wa kiwi tawan.

p

– u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“pyrtuij” ; “parom” ; “puræ” ;
“piam” ; “pachat”**
ter ter wa kiwi tawan.

r

– u thoh iöwni u dak ha ki bōn bynta kam

**“rah” ; “rwai” ;
“riam” ; “rieh” ; “rniaŋ”**
ter ter wa kiwi tawan.

S

– u thoh iöwni u dak ha ki bōn bynta kam

**“saman” ; “siaw” ; “saŋ” ;
“sahnām” ; “siaŋ”**
ter ter wa kiwi tawan.

t

u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“taṇwa” ; “tbian” ;
“tynrōh” ; “tohlaṇ” ;
“takha”**

ter ter wa kiwi tawan.

u

– u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“u bru” ; “chru” ; “rieh kuku” ;
“u tu” ; “kyrkhu”**

ter ter wa kiwi tawan.

ũ

– u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“ũ e” ; “ũ lai” ;
“ũ dam” ; “ũ oŋ” ;
“ũ khana”**

ter ter wa kiwi tawan.

W

– u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“wanrah” ; “wah” ; “wailād” ;
“waŋ” ; “wohnia”**

ter ter wa kiwi tawan.

y

- u thoh iowni u dak ha ki bōn bynta kam

**“pyrkhat” ; “pyrthai” ;
“ladymie” ; “syiar” ;
“kyntoid”**

ter ter wa kiwi tawan.

